

Анотації

Едвард Вільчковський, Анастасія Вільковська, Володимир Пасічник. Самостійна робота студентів факультету фізичного виховання вищого навчального закладу. У статті розглянуто питання щодо самостійної роботи студентів у позалекційний час. Автори визначають структуру та основні компоненти самостійної роботи студентів, яка скерована на формування в них пізнавальної мотивації, спрямованої на отримання наукової інформації, необхідної для поширення їхніх професійних компетенцій.

Ключові слова: самостійна робота, фізичне виховання, студенти, вищий навчальний заклад.

Эдвард Вильчковский, Анастасия Вильковская, Владимир Пасечник. Самостоятельная работа студентов факультета физического воспитания высшего учебного заведения. В статье рассматриваются вопросы самостоятельной работы студентов во внеучебное время. Авторы раскрыли структуру и основные компоненты самостоятельной работы студентов, которая направлена на формирование у них познавательной мотивации для получения научной информации, необходимой для повышения своих профессиональных компетенций.

Ключевые слова: самостоятельная работа, физическое воспитание, студенты, высшее учебное заведение.

Edward Vilchkovskyi, Anastasiya Vilchkovska, Volodymyr Pasichnyk. The Student Independent Work of the Physical Education Department of Higher Educational Institution. In the article is discussed the questions about the student independent work in out-of-lectures hours. Authors determine the structure and general components of the student independent work that is directed to the formation of cognitive motivation. This will help to get the scientific information necessary for professional competence diffusion.

Key words: independent work, physical training, students, higher educational institution.

УДК 378 : 796

Дмитро Воронін

Питання готовності вчителів фізичної культури до професійної діяльності

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Реформування вищої школи передусім має на меті проблеми підвищення якості підготовки спеціалістів, здатних до ефективної роботи в умовах ринкової економіки. Підготовка вчителя являє собою процес, спрямований на досягнення кінцевого результату, обумовленого соціальним замовленням суспільства, який виражається в понятті “готовність вчителя до професійної діяльності”.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми свідчить про те, що дослідженням проблеми готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності займалися багато науковців [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9]. Проте досліджень щодо готовності вчителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності зі школярами немає.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дослідження виконано згідно із загальним планом науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання та спорту Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького в межах наукового проекту “Розвиток методологічної готовності майбутнього педагога до інноваційних гуманістичних перетворень”.

Завдання дослідження – на основі теоретичного аналізу виявити структурні елементи готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної та туристсько-краєзнавчої діяльності.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У психолого-педагогічній літературі для характеристики здатності людини до певної діяльності користуються поняттям “готовність”. Прогрес у дослідженні проблеми готовності майбутніх учителів до їх професійної діяльності спостерігається з кінця 50-х років минулого сторіччя. Цей період характеризується розробкою науковцями змісту поняття та структури готовності вчителя до педагогічної діяльності. Так, Н. В. Кузьміна [3] готовність до професійної педагогічної діяльності тлумачить, як складне соціально-психологічне явище, яке містить у собі комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості й систему професійно-педагогічних знань, умінь і навичок. Серед

структурних компонентів означеного виду готовності вона виділяє конструктивний, організаційний, комунікативний. Авторка трактує конструктивну діяльність учителя як таку, що пов'язана з відбором, композицією, проектуванням навчально-виховного матеріалу, складання планів, тобто це основа, на якій будується організаційна й комунікативна діяльність учителя. Конструктивна діяльність учителя, на думку дослідниці, повинна включати проектування змісту майбутньої активності, системи та послідовності власних вчинків, а також системи й послідовності дій тих, хто навчається.

А. І. Щербаков [9] у структурі педагогічної діяльності поряд із конструктивною, організаційною та комунікативною функцією виокремлює ще інформаційну, розвивальну, орієнтаційну, мобілізаційну й дослідницьку (гностичну).

Інші науковці [2] інтерпретують готовність як якісний показник саморегуляції особистості на фізіологічному, психологічному, соціальному рівнях проходження процесів, якими визначається поведінка людини. Учені вважають, що готовність – це вибіркова прогноуюча активність особистості на стадії її підготовки до діяльності, яка починається з моменту визначення мети на основі усвідомлення потреб та мотивів і розвивається відповідно до визначених особистістю плану, настанов, загальних моделей наступних дій, які втілюються в предметні дії й відповідають чітко визначеним засобам і способам діяльності.

У педагогіці під час дослідження різних видів діяльності за основу беруть характеристику готовності як складової структури, до складу якої входять мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий та оцінний компоненти [2]. Готовність майбутніх фахівців фізичного виховання до професійної діяльності характеризується вченими як цілісний прояв особистості, комплекс необхідних знань, умінь і здібностей, результат професійної освіти та виховання, соціальної зрілості особистості, компонентами якої виступає психологічна, науково-теоретична, практична, фізична й психофізична готовність [6]. В. І. Наумчук [5, 25], погоджуючись із низкою науковців, котрі займаються дослідженням питання професійної підготовки вчителів, розглядає професійну готовність як інтегративне стійке утворення, яке проявляється на основі сформованості потреб і здібностей та характеризується соціально-нормативним рівнем суспільних відносин у систему функцій індивіда, що визначає його ставлення до діяльності та її результативність.

Педагогічна діяльність – це складний багатофакторний процес виконання системи дій для розв'язання різноманітних навчально-виховних завдань. Тому підготовка до педагогічної діяльності становить складну цілісну багатосторонню динамічну систему, що функціонує відповідно до завдань, принципів підготовки спеціалістів [1, 44]. Як вважає О. А. Абдулліна [1, 44], мета загальнопедагогічної підготовки – це формування вчителя, який володіє основами педагогічної теорії й загальнопедагогічними вміннями та навичками. Загальнопедагогічна підготовка забезпечує студентам наукове пізнання й оволодіння педагогічною діяльністю, закладає загальнотеоретичний фундамент для подальшої самоосвіти та підвищення кваліфікації вчителя.

Л. П. Сущенко [7, 211] в науковий обіг вводить поняття “особистісно орієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту” – це науково обґрунтована система суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу, в основу побудови якої покладено принцип особистісного підходу та яка інформаційно навантажена за змістом, індивідуалізована за формою, інтенсивна в часовому вимірі, має за мету формування смислової парадигми особистості майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту.

В останні роки у зв'язку з піднесенням національно-культурного відродження українського народу та розвитком освіти й наукових знань, значно підвищився інтерес до туристсько-краєзнавчої діяльності, що стало поштовхом для дослідження науковцями проблеми підготовки майбутніх учителів до згаданого виду діяльності. Аналіз дисертаційних досліджень із питань готовності вчителів до туристсько-краєзнавчої діяльності, показав, що готовність до краєзнавчої роботи вченими [4, 98] визначається як інтегральна властивість особистості педагога, основними структурними компонентами якої є мотиваційно-ціннісні установки вчителя на реалізацію функцій краєзнавства як засобу зв'язку навчання й виховання з життям, а також сукупність професійно значущих знань та умінь [4, 62]. У роботі наголошується на домінуванні мотиваційного компонента готовності, складниками якого є соціально-ціннісні потреби, соціально-ціннісні інтереси й соціально-ціннісні прагнення. Когнітивний компонент тут представляється як система необхідних знань, на яких ґрунтується краєзнавча робота вчителя, синтезом краєзнавчих, психолого-педагогічних та методичних знань. Операційний компонент готовності становить сукупність спеціальних умінь, яким властиві конкретно-методичні й загальнопедагогічні уміння [4, 58–60].

Готовність до краєзнавчо-туристської роботи О. В. Тімець [8] пояснює як об'єднання в складну структурну систему мотивів, рис характеру, ставлення, інтересу до краєзнавчо-туристської роботи, професійних знань, умінь і навичок, досвіду. Цілісність цієї системи визначається повноцінним

розвитком кожного з компонентів, тобто взаємно обумовлюється єдністю афективного, когнітивного й технологічного компонентів у структурі готовності особистості до відповідного виду діяльності. Автор вважає, що для створення цілісної системи підготовки майбутніх учителів до краєзнавчо-туристської діяльності афективний компонент повинен включати мотиви позитивного ставлення, риси характеру, якості особистості, інтерес до краєзнавчо-туристської роботи: когнітивний компонент готовності до здійснення туристсько-краєзнавчої роботи у своєму складі містить необхідний обсяг знань про суть, форми, рівні, засоби, способи вивчення рідного краю, поєднання програмного матеріалу з географії та біології з краєзнавчою інформацією, виховання засобами краєзнавчо-туристської роботи. Щодо технологічного компонента готовності до здійснення краєзнавчо-туристської роботи, то він повинен містити необхідний обсяг умінь, навичок, засвоєння технології здійснення краєзнавчо-туристської роботи, операцій алгоритмів, програм діяльності, уміння використовувати краєзнавчий матеріал під час уроків, уміння налагоджувати контакти в учнівському колективі, керувати колективом [8, 101].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Аналіз наукової літератури з питань готовності вчителів до різних видів діяльності свідчить про те, що вчені по-різному підходять до визначення й характеристики її структурних компонентів. Дослідження готовності до різних видів педагогічної діяльності виявило, що домінантними елементами є мотиваційний, орієнтований, операційний, вольовий та оцінний компоненти. Інші вчені вважають, що готовність до педагогічної діяльності повинна складатись із конструктивного, організаційного, комунікаційного, а також мотиваційного, інформаційного, розвивального, орієнтаційного, мобілізаційного та дослідницького компонентів. Готовність учителів фізичної культури до професійної діяльності є системним утворенням і характеризується психологічною, науково-теоретичною, практичною, фізичною та психофізіологічною готовністю. Цілісність системи готовності до краєзнавчої краєзнавчо-туристської діяльності визначається одними вченими складом мотиваційного, когнітивного й операційного компонентів, іншими – афективного, когнітивного та технологічного елементів.

Література

1. Абдуллина О. А. *Общепедагогическая подготовка в системе высшего образования* / Абдуллина О. А. – М. : Просвещение, 1990. – 142 с.
2. Дьяченко М. И. *Психологические проблемы готовности к деятельности* / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
3. Кузьмина Н. В. *Методы системного педагогического исследования* / Кузьмина Н. В. – Л. : ЛГУ, 1980. – 170 с.
4. Міщенко Т. М. *Педагогічні основи підготовки учителів до краєзнавчої роботи в сільській малокомплектній школі* : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. І. Гнатюка / Міщенко Т. М. – Т., 2001. – 243 с.
5. Наумчик В. І. *Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор* : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / Терноп. держ. ун-т В. І. Гнатюка / Наумчик В. І. – Т., 2002. – 19 с.
6. Окса М. М. *Гене́за вивчення загально педагогічних дисциплін у вузах України в ХХ столітті* : монографія / Окса М. М. – Мелітополь : МДПУ, 2004. – 313 с.
7. Сущенко Л. П. *Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект)* : монографія / Сущенко Л. П. – Запоріжжя : Запоріж. держ. ун-т, 2003. – 442 с.
8. Тімець О. В. *Підготовка майбутніх учителів географії і біології до краєзнавчо-туристської роботи з учнями* : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПНУ / Тімець О. В. – К., 2001. – 216 с.
9. Щербаков А. И. *Психологические основы формирования личности советского учителя в ситеме высшего педагогического образования* / Щербаков А. И. – М. : Просвещение, 1967. – 266 с.

Анотації

У статті розкрито трактування науковцями сутності та структури готовності майбутніх учителів до професійної діяльності.

Ключові слова: *готовність до професійної діяльності, учитель фізичної культури, туристсько-краєзнавча робота.*

Дмитрий Воронин. Вопросы готовности учителей физической культуры к профессиональной деятельности. *В статье раскрывается трактовка научными учёными сущности структуры готовности будущих учителей к профессиональной деятельности.*

Ключевые слова: *готовность к профессиональной деятельности, учитель физической культуры, туристически-краеведческая работа.*

Dmitrii Voronin. Issues of Physical Culture Teachers Readiness to Professional Activity. *The article discusses the structure of the future teachers' readiness to professional activity that was studied by researchers.*

Key words: *readiness to professional activity, physical culture teacher, touristic and regional activity.*